

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Kyläkoski, Kaisa

Title: Historiankirjoittajan kaksi väitöskirjaa

Year: 2023

Version: Published version

Copyright: © Kirjoittaja 2023

Rights: CC BY 4.0

Rights url: <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

Please cite the original version:

Kyläkoski, K. (2023). Historiankirjoittajan kaksi väitöskirjaa. Pohjolan historiankirjoitus : tiedeblogi Suomen ja muiden Pohjoismaiden historiografiasta, 22.09.2023.
<https://pohjolanhistoriankirjoitus.blogspot.com/2023/09/historiankirjoittajan-kaksi-vaitoskirjaa.html>

Pohjolan historiankirjoitus

Tiedeblogi Suomen ja muiden Pohjoismaiden historiografiasta - ISSN 2737-1948 / CC BY

[Etusivu](#)[Blogi & toimituskunta](#)[Kirjoita blogiin!](#)[Historiografista tutkimusta](#)

22.9.2023

Historiankirjoittajan kaksi väitöskirjaa

Kaisa Kyläkoski

Julkaistujen väitöskirjojen hyväksyntä on Suomessa niin tavanomaista, ettei opinnäytteitä lukiessaan aina tule mieleen tarkistaa saavutettiin niillä tavoiteltu tutkinto. Yksi tällainen varovaisuutta vaativa työ on Johan Wilhelm Ronimuksen (1865–1909) lisensoitettaväitöskirja vuodelta 1890. Sitä ei hyväksytty, mutta päätös ei lopettanut Ronimuksen uraa historiankirjoittajana.

Johan Wilhelm Ronimus oli kotoisin Viipurista, jossa hänen isänsä oli vuodesta 1862 alkaen suomalaisen seurakunnan ja maaseurakunnan lukkari. Vaikka perheen talous vaati sivutoimien harjoitusta, perheeseen syntyneistä 15 lapsesta seitsemän poikaa pääsi opiskelemaan Helsingin yliopistoon. Johan Wilhelm oli heistä ensimmäinen, suoritettuaan ylioppilastutkintonsa toukokuussa 1884.

Ronimus oli ilmeisen kiinnostunut historiasta, sillä hänen kirjoittamansa historiallinen tarina *Myrskyjen maininki* alkoi ilmestyä jatkokertomuksena *Wiipurin Sanomissa* vuoden 1885 alusta. Kertomus sijoittui 1800-luvun alun kartanoon eli hoviin lahjoitusmaalla "noin kuusikymmentä virstaa Viipurin kaupungista lähellä suurta maantietä". Omistajaa edustanut vouti esitettiin ahneena ja suomenkielisillä nimillä varustetut torpparit ahkerina. Jännite syntyi voudin ihastuttua torpparin kauniiseen tyttäreeseen ja tämän mielitietyn joutumisesta sotamiehiksi. Sotamiesten otto ja torpparien asema olivat siis kertomuksen olennaista historiallista kontekstia, jonka Ronimus on kuvannut konventionaalisesti. Kyseiset teemat olivat todennäköisesti olleet hänen lapsuudessaan ja nuoruudessaan esillä Viipurin suomenkielisessä yhteisössä ja laajemminkin Viipurin karjalaisessa kollektiivisessa muistissa.

Kandidaatin tutkinnon jälkeen

Ronimuksen filosofian kandidaatin tutkinto kirjattiin suoritetuksi Helsingin yliopistossa 31.5.1887. Tutkintoon vaadittiin yhdessä aineessa korkein arvosana eli laudatur (3 puoltoääntä) ja Ronimus saavutti tämän historiassa. Yhteensä hänellä oli puoltoääniä 11, mikä vastasi useimpien kandidaattien saamaa arvosanaa *clarissimus*.

Vuoden 1888 alussa Ronimus ilmoittautui Helsingin yliopiston oikeustieteelliseen tiedekuntaan, mutta siirtyi jo muutaman kuukauden kuluttua historiallis-kielitieteelliseen osastoon. Syksyksi 1888 Ronimus haki kandidaattitutkinnollaan ainakin ruotsin opettajan sijaisuutta Viipurin suomalaisessa lyseossa. Kyseisenä syksynä Ronimus oli Viipurissa osa *Wiipurin Sanomien* toimitusta, josta hän erosi vuodenvaihteeseen mennessä. Kevätlukukaudella 1889 Ronimuksella oli Helsingin yliopiston luettelossa osoite Helsingissä, jossa hän antoi toukokuussa 1889 opetusnäytteen suomalaisessa normaalilyseossa historian ja suomen kielen opetusvirkoja varten saaden arvosanan laudatur (20/24).

Ronimus oli yliopiston kirjoissa myös syyslukukauden 1889 ja kevätlukukauden 1890, mutta ei tuolloin ilmoittanut osoitetta Helsingissä. Helsingissä oleskelun sijaan Ronimus teki muistokirjoituksensa mukaan kesällä 1889 opintomatkan Saksaan ja Sveitsiin, ja seuraavan syksyn hän oli "harjoittelemassa historiallisia ja arkistollisia tutkimuksia Pietarissa". Tämä tarkoitti sitä, että Ronimus pääsi tutkimaan Voltairen kirjakoelmaa ja käsikirjoituksia

Pohjolan historiankirjoitus

[Tarkastele profiilia](#)

BLOGIARKISTO

[syyskuuta 2023 \(1\)](#)[elokuuta 2023 \(1\)](#)[kesäkuuta 2023 \(1\)](#)[toukokuuta 2023 \(1\)](#)[huhtikuuta 2023 \(1\)](#)[maaliskuuta 2023 \(1\)](#)[helmikuuta 2023 \(1\)](#)[tammikuuta 2023 \(1\)](#)[joulukuuta 2022 \(1\)](#)[marraskuuta 2022 \(1\)](#)[lokakuuta 2022 \(1\)](#)[syyskuuta 2022 \(1\)](#)[elokuuta 2022 \(1\)](#)[kesäkuuta 2022 \(1\)](#)[toukokuuta 2022 \(1\)](#)[huhtikuuta 2022 \(1\)](#)[maaliskuuta 2022 \(1\)](#)[helmikuuta 2022 \(1\)](#)[tammikuuta 2022 \(1\)](#)[joulukuuta 2021 \(1\)](#)[marraskuuta 2021 \(1\)](#)[lokakuuta 2021 \(1\)](#)[syyskuuta 2021 \(1\)](#)[heinäkuuta 2021 \(1\)](#)[kesäkuuta 2021 \(1\)](#)

TUNNISTEET

[1500-luku](#)[1600-luku](#)[1700-luku](#)[1800-luku](#)[1900-luku](#)[1980-luku](#)[aateli](#)[aatelisto](#)[Ahvenkoski](#)[Aleksanteri I](#)[Alpo Silander](#)

Pietarin keisarillisessa kirjastossa, jonne Katariina suuren ostama kokoelma oli siirretty Eremitaasista vuoden 1862 tienoilla. Kokoelmaa Ronimus sai käyttää kirjaston johtajan A. F. Byttsckoffin ja kirjastonhoitaja E. L. Radloffin tuella.

Nevski Prospekt vuonna 1889, keisarillinen kirjasto vasemmalla. Kuva: Rijksmuseum.

Näitä miehiä Ronimus kiitti maaliskuussa 1890 päiväämässään väitöskirjan esipuheessa. Väitöskirjatutkimuksensa kohteena oli Voltairen teoksen *Histoire de l'empire de Russie sous Pierre le Grand* (1759) lähde pohja. Ruotsiksi kirjoitetulle työlleen Ronimus antoi otsikon *Voltaire som Peter den stores historieskrifvare*, mikä muistuttaa J. R. Danielsonin vuonna 1878 painettua ja hyväksyttyä väitöskirjaa *Voltaire Kaarle XII:n historian kirjoittajana*.

Danielson (vuodesta 1906 Danielson-Kalmari) oli saanut vuonna 1880 Helsingin yliopiston yleisen historian professuurin. Tässä asemassa hän oli ajan käytäntöjen mukaan itse oikeutetusti Ronimuksen työn julkisessa tarkastuksessa 10.5.1890 vastaväittäjänä. Tämä ilmoitettiin etukäteen lyhyissä sanomalehti uutisissa, jotka tapahtuman jälkeen toistettiin imperfektissä. Julkisuuteen ei annettu Danielsonin lausuntoa työstä ja sen puolustuksesta.

Historiallis-kielitetieteellisen osaston pöytäkirjojen liitteenä säilyneen lausunnon sävy on kriittinen alkaen Ronimuksen väitteestä, ettei Pietarissa säilytettyä Voltairen kokoelmaa olisi tunnettu ja käytetty, sillä Danielson tunsu vastaesimerkkejä. Toisen luvun yksityiskohtainen Voltairen lähteiden selvitys oli hänestä uutta, mutta tulokset eivät olleet merkittäviä ja johtopäätöksissä oli virheitä. Kolmatta lukua Danielson piti lähes täysin epäonnistuneena, sillä tulokset olivat joko ennestään tunnettuja tai epävarmoja, joten niistä ei olisi tulevaisuuden tutkijoille juuri mitään hyötyä. Neljäs ja viides luku eivät pelastaneet kokonaisuutta, joka oli muun heikkouden lisäksi rakenteeltaan seurannut liian uskollisesti Danielsonin väitöskirjan mallia.

Loppulauseissa Ronimus sai kiitosta esiintymisestään väitöstilaisuudessa, mutta hän ei Danielsonin arvion mukaan ollut osoittanut kykyään itsenäiseen tutkimukseen. Väitöskirjan tieteelliset arvot olivat niin vähäiset, ettei sitä hyväksytty.

Lehtorina, kirjoittajana ja suomentajana

Ronimus keskittyi 1890-luvun alusta eteenpäin opettajauran luontiin ja vuodesta 1893 kuolemaansa asti hän toimi historian, maantieteen ja suomen kielen lehtorina Joensuun lyseossa. Paikkakunnalla hän toimi aktiivisesti ja monipuolisesti. Tutkimustyö ei täysin unohtunut, sillä Ronimus julkaisi vuonna 1894 teoksen *Antonio Bröjjer. Historiallis-romantillinen kertomus vuodelta 1599*, joka kuvasi Viipurin kaupungin ja linnan valloitusta vuonna 1599 katolisuuden ja luterilaisuuden jännittävänä kamppailuna. Tai ainakin näin tarinaa markkinoitiin *Karjalataressa*, jossa vakuutettiin Ronimuksen tehneen "erityisiä historiallisia tutkimuksia" ja käyttäneen "Ruotsin valtionarkiston painamattomia aarteita".

Kirjallisuushistorioitsija O. A. Kallion mukaan tarinassa oli "kaikua romanttisesta Topeliuksesta", mutta "muuten romaani on vilkkaasti kirjoitettu ja ajankuvauksena huomattava". Omana aikanaan *Antonio Bröjjer* -romaani ei saanut suuremmin huomiota eikä Ronimukselta tunneta myöhempää fiktiota. Hän kylläkin toimi *Karjalattaren* päätoimittajana vuodet 1898–1905 eli on varmasti kirjoittanut paljon ja kaikenlaista.

Anders Josef Europaeus

Anders Lizelius

arkistolaitos

baltiansaksalaiset

Edvard Rodhe

Eino Jutikkala

Emanuel Linderholm

Ernst Gustaf Palmén

Eva Österberg

Fredrika Dorotea

Gabriel Rein

Heikki Ylikangas

Helsingin yliopisto

henkilöhistoria

Henrik Gabriel Porthan

Henrik Klaunpoika Horn

Herman Lundström

Herman Råbergh

historia

historiakulttuuri

historiakuva

historiallinen kriminologia

historiankirjoitus

historiografia

Hjalmar Holmquist

Horn-suku

isoviha

Itä-Suomi

Jaakko Gummerus

Johan Bilmark

Johan Jakob Nordström

Johan Wilhelm Ronimus

Juhana-herttua

Juho Rudolf Koskimies

Kaarlo Blomstedt

kansatiede

Karjala

Karl Adolf Appelberg

kirkkohistoria

konservointi

kruunu

kulttuurihistoria

Kustaa IV Adolf

Kuurinmaa

lehdistö

lehdistöhistoria

lesket

luonnonväriaineet

maanluovutus

maanomistus

maataloushistoria

maatilaperimys

mahtivaltio

Martti Ruuth

Joensuun lyseon uudehko rakennus 1900-luvun alussa. Kuva: Historian kuvakokoelma, Museovirasto.

Vuoden 1900 jälkeen Helsingin yliopiston filosofisen tiedekunnan promotioissa oli poliittisista syistä tavallista pidempi tauko. Sen aikana Ronimus haki ja sai maisterin arvon 4.5.1904. Mikään muu ei kerro Ronimuksen aktiivisista yhteyksistä Helsingin yliopistoon, jossa Danielson oli edelleen professorina. Ilmeisen vähäisistä yhteyksistä huolimatta Ronimus kuitenkin keksittiin Novrogodin vatjalaisen viidenneksen verokirjan suomentajaksi. Aikaisempi yrittäjä oli Karjalan historiallisen seuran toimeksiannosta tehnyt suomennoksen, jonka professorit E. G. Palmén ja J. J. Mikkola arvioivat jo pari painoarkkia tarkistettuaan "kelvottomaksi". Palmén oli kesällä 1905 huomattavasti tyytyväisempi Ronimuksen aikaansaannokseen, joka julkaistiin vuonna 1906 Suomen Historiallisen Seuran sarjassa *Asiakirjoja, jotka valaisevat Suomen kameraalasia oloja 1500-luvulla*.

Uusi väitöskirja

Ronimuksen ja Palménin välisessä yhteydenpidossa jälkimmäinen rohkaisi edellistä tutkimukseen, jolla suomennettava verokirja "tulisi suoranaisminkin liitetyksi historialliseen kirjallisuuteemme". Kielitaidon ja jo tehdyn työn lisäksi Ronimusta pätevästi se, että "hän Itä-Suomessa kasvaneena tuntee suuren osan niistä seutuista, joita mainittu henkilö ja verokirja koskee." Tutkimuksen valmistuttua Ronimus puolestaan kiitti esipuheessaan Palménia, joka "neuvoilla ja ohjauksilla on tehokkaasti avittanut minua tämän jotensakin suuritoisen tutkimuksen suorittamisessa".

Kyseinen tutkimus julkaistiin väitöskirjana *Novgorodin vatjalaisen viidenneksen verokirja v. 1500 ja Karjalan silloinen asutus*, jota Ronimus puolusti 19.9.1906 Helsingin yliopistossa vastaväittäjänään professori E. G. Palmén. Väitöstilaisuudessa esiintyi ylimääräinen opponenti, joka Palménin mukaan "tahtoi olettaa, että tekijä liiankin usein oli olettanut venäjänkielisen muodon alkuperäiseksi". Palmén itsekin näki työssä parantamisen varaa, mutta totesi, että työ "hyvin vastaa niitä vaatimuksia, jotka ovat tällaiselle opinnäytteelle asetettavat". Lisäksi Ronimus oli väitöstilaisuudessa osoittanut "hyvää tottumusta tieteelliseen keskusteluun".

Tutkintoon vaadittiin myös kypsyyskoe, jonka Ronimus suoritti 24.9.1906, ja näin hänet hyväksyttiin samana päivänä filosofian lisensiaatiksi. Ronimus ei jäänyt odottamaan seuraavan vuoden promotiota vaan hän sai tohtorin arvon erillispäätöksellä 21.12.1906.

Johan Wilhelm Ronimus oli kuollessaan 22.2.1909 vain 43-vuotias. Jos hänelle olisi suotu lisää elinvuosia, Ronimuksen kiinnostus historiaan ja sen tutkimukseen olisi todennäköisesti jatkunut. Ronimuksen saavuttamat tutkimustulokset eivät ole unohtuneet, sillä samalla kun hänen ensimmäiseen väitöskirjaansa löytyy muutamia viittauksia saksankielisestä tutkimuksesta, sisältyy toinen väitöskirja monen itäistä Suomea käsittelevän tutkimuksen kirjallisuusluetteloon.

Kaisa Kyläkoski on Suomen historian väitöskirjatutkija Jyväskylän yliopiston historian ja etnologian laitoksella. Hän vietti kesän 2023 odottaen esitarkastuslausuntoja ja miettien historian väitöskirjan hylkäyksen mahdollisuutta.

Lähteet ja kirjallisuus

Asiakirjat

Helsingin yliopiston arkisto.

Matthias Akiander
 mentaliteettien historia
 mentaliteettihistoria
 metodologia
 mikrohistoria
 muinaismuistohallinto
 muinaistutkimus
 museot
 nationalismi
 oikeushistoria
 papinlesket
 papisto
 perimyskäytänteet
 Pohjoismaat
 porvaristo
 rajat
 rauha
 rauhansopimukset
 rikoshistoria
 Ruotsi
 Ruotsin valtakunta
 sanomalehdet
 sota
 sotilasvaltio
 Suomen historia
 Suomen historiankirjoitus
 Suomen suuriruhtinaskunta
 Suomenkieliset Tieto-Sanommat
 Suomi
 suuri Pohjan sota
 sääty
 sääty-yhteiskunta
 Taalainmaa
 talonpoikainen vapaus
 talonpojat
 tilaperimys
 toimijuus
 torpat
 Turku
 Turun Akatemia
 Uudenkaupungin rauha
 vaatetutkimus
 vaatteet
 valtionarkeologit
 valtionrakennus
 valtiosääntö
 Vanha Suomi
 varhaismoderni aika
 Veli Verkko
 Venäjä
 verkatehdas
 veronkanto
 verotus
 Viipuri

Historiallis-kielilitieteellinen osasto / Humanistinen tiedekunta.

Bb:1 Historiallis-kielilitieteellisen osaston tutkintoluettelo 1853–1893

Ba:3 Historiallis-kielilitieteellisen osaston matrikkeli 1868–1887

Ca:9 Historiallis-kielilitieteellisen osaston pöytäkirjat 1889–1890

Oikeustieteellinen tiedekunta

Ba:4 Oikeustieteellisen tiedekunnan matrikkeli 1880–1889

Ylioppilasmatrikkeli 1900–1907

Viro

vuorovaikutus

väitöskirja

väitöskirjat

väitösohjaaja

värit

värjärit

J. W. Ronimuksen tuotanto

Myrskyjen maininki, *Wiipurin Sanomat* 3.1.–14.2.1885.

Maria Stuart i den nyare forskningens ljus. Föredrag, hållet vid afdelningens årsfest d. 5 Mars 1890, *Kaukomieli. Viipurilaisen osakunnan albumi 2* 1890, 82–96.

Ulkomaalaisen lähettilään arvostelu suomalaisista ja suomenkielestä noin 160 vuotta sitte, *Kaukomieli. Viipurilaisen osakunnan albumi 2* 1890, 100–103.

Voltaire som Peter den stores historieskrifvare. Akademisk afhandling. 1890.

Antonio Bröjjer. Historiallis-romantillinen kertomus vuodelta 1599. Werner Söderström, 1894 (Myös jatkokertomuksena *Karjalattaressa*).

Novgorodin vatjalaisen viidenneksen verokirja v. 1500 ja Karjalan silloinen asutus. Yliopistollinen väitöskirja. 1906.

Muut lähteet ja kirjallisuus

Sanomalehtien uutiset tutkinnoista, väitöstilaisuuksista ja viranhauista sekä -täytöistä

[Anon], Praktiska lärareprof läseåret 1888–1889, *Tidskrift utgiven av pedagogiska föreningen i Finland* 2/1890, 137–141.

[Anon], Karjalattaren novelli-osastossa, *Karjalatar* 29.3.1894.

[Anon], J. W. Ronimus, *Karjalan Sanomat* 25.2.1909.

[Anon], T:ri J. W. Ronimuksen hautaus, *Karjalan Sanomat* 2.3.1909.

Autio, Veli-Matti. Ylioppilasmatrikkeli 1853–1899.

<https://ylioppilasmatrikkeli.helsinki.fi/1853-1899/#21485,#22179,#24142,#24143,#26420>

Havens, George R., & Torrey, Norman L. "The Private Library of Voltaire at Leningrad". *PMLA* 43:4 (1928), 990–1009.

Kallio, Oskar Albin, *Uudempi suomalainen kirjallisuus. Jälkimmäinen osa, myöhempi eli murrosten aika*, WSOY 1912.

Keisarillinen Suomen Aleksanderin-yliopisto. Luettelo syyslukukaudella v. 1889, 1889.

Kejsersliga Alexanders-universitet i Finland. Katalog för vårterminen 1889, 1889.

Kejsersliga Alexanders-universitetet i Finland. Katalog för vårterminen 1890, 1890.

Kutumuskirja maisterin- ja tohtorin-promotiooneihin toukokuun 30 p. 1907, [1907].

O. H. R., Filip Ronimus, *Kotimatalla. Evankelinen kalenteri vuodelle 1909*, [1908], 61–67.

Palmén, E. G., [Vastaväittäjän lausunto maisteri J. W. Ronimuksen väitöskirjasta], *Historiallinen Aikakauskirja* 4:4–5 (1906), 181–185.

Tervonen, Jukka, J. R. Danielson-Kalmari. *Historiantutkija ja -opettaja*, Historiallisia Tutkimuksia 163, SHS 1991.

Pvm. ~~22.9.23~~

Tunnisteet: 1800-luku, Helsingin yliopisto, historiografia, Johan Wilhelm Ronimus, Suomi, Viipuri,
väitöskirjat

Etusivu

Vanhempi viesti

Teema: Picture Window. Sisällön tarjoaa Blogger.